

SLOVSTVO

Pietro Scotti: *Etnologia*. Hoepli, Milano. 1941-XIX.

Pod gornjim naslovom je lani izšla majhna, a po vsebini tehtna knjižica, ki podaja zgoščen prikaz etnologije, njenega bistva, njenih znanstvenih metod, predmeta, njenih odnosov do drugih ved, pglavitnih etnoloških šol ter primere etnoloških virov, poleg bibliografije in velikega števila ilustracij.

Svoje delo tvorja avtor, ki je znan antropolog, s kratkim uvodom v antropologijo, obsegajočim splošen uvod, pregled razmerja antropologije do etnologije, popis osnovnih pojmov in antropološke tehnike ter obrazložitev pojmov rase, ljudstva in naroda. Temu pregledu sledi podoben o lingvistiki, na kar govori avtor o elementih civilizacije. Tu se pričinja v ožjem smislu etnološki del; na čelu stoji geografski pregled razprostranjenosti posameznih ljudstev oz. »etnijske« po zemeljskem prostoru, pri čemer podaja avtor sisteme, kakor so jih izdelali Graebner in Foy, Montandon ter Imbelloni, W. Schmidt, ter v zadnjem času Biasutti. V poglavju o geografskem ambientu je govora o geografskih pogojih etnoloških kultur.

Nato sledijo pravi etnološki predmeti kot so družina (112), družba (148), religija in magija (174), folklor in umetnost (221) ter ergologija (246), ki jih avtor obravnava v zelo izčrpni meri in nazornem stilu. Do besede ne prihajajo le predmeti sami, temveč tudi razne znanstvene interpretacije, teorije, s čimer dobi bralec vpogled tudi v ta del etnologije. Vendar teorijam in etnološkim metodam je posebej posvečeno naslednje poglavje (319), ki se ne dotika posameznih specialnih problemov, temveč obče etnologije ter njenih metodoloških vprašanj. Začenja se ta pregled s kratko historično skico etnologije, na kar se pisatelj v posebnih oddelkih intenzivno bavi predvsem z dvema sistemoma, s kulturnohistorično etnologijo W. Schmidta (335) in njegovih predhodnikov, ter s tipološko etnologijo (360), katero predstavlja avtor, vključujoč v svoja naziranja ustrezna dognanja drugih raziskovalcev, predvsem Montandona in Imbellonija. Temu poglavju sledi zbirka folklorističnih dokumentov, to je raznih pesmi, pogovorov, vraž in drugih literarničnih tekstov iz najrazličnejših kultur in časov. Bibliografija (417) ter indeksi zaključujejo bogato ilustrirano knjižico.

Scottijevo delo predstavlja nekak uvod v etnologijo, ki ni pisan z vidika določenega sistema, temveč skuša podati objektivno sliko bistva, metode, stanja sodobne etnologije ter namenov in ciljev. Tega dejstva nič ne spremeni XII. poglavje, v katerem podaja avtor svoja naziranja in poglede, katerih pa v ostalih poglavjih ni posebno močno čutiti in ki zadevajo bolj ali manj le splošna teoretična in metodična vprašanja. Tudi tu namreč avtor neprestano opozarja na to, da so stvari še v teku, da naše spoznanje tu šele nastaja in da vprašanja niso v taki meri rešena, da bi dovoljevala končno veljavne sisteme ali pa sploh, da bi se že danes mogel ta ali oni etnološki sistem smatrati kot edino pravilen.

Morda je vplivala na tako gledanje problema avtorjeva antropološka orientiranost, zaradi česar je zadevno poglavje na prvem mestu, dočim bi ga sicer pričakovali med pomožnimi vedami. To je nemara še odmev tiste

struje, ki je smatrala etnologijo predvsem za antropologijo, tako fizično kakor psihično filozofsko in kulturno. Tako je razumeti tudi mesto, kjer stoji v knjigi lingvistika, ki zbuja vtis, da tvori skupno z antropologijo nekakšno podlago ostalemu etnološkemu delu, dočim bi v priročniku etnologije morala biti med pomožnimi vedami, seveda na eminentnem mestu. Te in take stvari tedaj jemljejo knjigi značaj stroge sistematike, vzdajejo ji pa pečat živega, svobodnega razmerja do predmeta, ne preveč obremenjenega s teorijo.

Ne glede na vse to nudi knjižica dober uvod v osnovne pojme in probleme etnologije, a je škoda, da se ne bavi v posebnem delu s posameznimi kulturami ter njihovo etnografijo in se marveč zadovoljuje s sumaričnimi oznakami. V tem pogledu se delo razlikuje od običajnih krajših pregledov. Posebno lepe vpogleda nudi Scotti, kot je bilo že rečeno, v razne etnološke sisteme, predvsem v delitev in terminologijo posameznih ciklov (98 sl.). Pri prahistoričnih paralelah etnoloških krogov in plasti pogrešam omembe Menghinovega sistema. V tem področju ima Scotti tudi povedati mnogo svojega, originalnega, tako v negativnem kakor v pozitivnem oziru ter daje priliko, ožje spoznati njegovo naziranje. V negativnem oziru je zlasti omeniti njegovo stališče do kulturnohistorične šole, glede katere ima več pomislekov, tako na pr. da bi naziv *historična* utegnil vzbuditi videz, kot da so rezultati te etnologije po svoji točnosti povsem enaki rezultatom, ki jih dosegajo historične vede novejšega časa (351), dalje se mu zdi premalo upoštevan stratigrafski moment (352), pomislek, ki se mi ne zdi popolnoma upravičen; dalje sodi, da je teorija kulturnih krogov sploh preuranjena, izmed podrobnosti pa zadostuje omeniti njegovo naziranje, da kulture ne potekajo iz enega samega izvora, ki ga Schmidt in drugi iščejo v Aziji, temveč svetuje v tem pogledu obravnavati stvarino brez prekonceptije (356).

Pri pozitivnih izvajanjih stoji na prvem mestu njegovo poudarjanje tipološke etnologije, v smislu katere naj torej posamezni cikli ter njih sistematika ne pomenijo toliko historičnega zaporedja, kolikor tipologično sorodje in kvalifikacijo, kajti tako, pravi Scotti, bomo solidnejši in bolj znanstveni (366). Scotti često poudarja nehistoričnost etnološkega študija, a ne popolnoma upravičeno; študij pojva posameznih elementov v različnih stratih ni geografska zadeva, temveč historična, oz. bolj *prehistorična*, kar pa v svojem bistvu ne pomeni nič drugega. Geografska metoda je v bistvu sredstvo historičnega spoznanja. Terminologično izraža svoje naziranje v tem, da predlaga za kulturni element naziv »*etnino*«, za kulturni kompleks pa naziv »*etnone*« (364). Vsak izmed teh ima lahko svoj areal in tako obstoji »*areale etnino*« in »*areale etnone*« (364). Posamezni strati vsebujejo lahko oba areala (pod arealom misli Scotti brez dvoma nekaj podobnega kot je »*culture area*« severnoamerikanskih etnologov). Namesto pigmejskega etc. cikla oz. kroga obstoji po tem takem pigmejski etc. etnone. Historična dokumentiranost obstoji v tabeli samo za poslednje cikle (368).

Svoje tipološko stališče pa Scotti posebno podčrtava, ko poudarja, da recimo islamski etnone v tabeli ne stoji zaradi *historičnih*, to je pisanih dokumentov, pred *zapadnoevropskim* (torej ker je starejši), temveč zaradi tega, ker je islamska kultura kultura nižje vrste nego *zapadnoevropska* (368). Je torej vidik primitivnosti oz. zares čisti tipološki vidik, ki odločuje.

Scottijeva izvajanja bodo zaradi svoje tehtnosti gotovo pobudila razpravo v znanstvenem svetu, zato smo jih tu tudi nekoliko izčrpnje podali.

Vseskozi razodevajo prirodoslovno orientiranega raziskovalca, ki se sklicuje na tipološko metodo, katero na pr. ravno v zadnjem času posebno močno osporavajo v prehistorični arheologiji, kjer je imela nekako svoje zadnje zatočišče. Terminologične pobude, ki jih daje, so dragocene, in bi bilo res že čas, da se etnologija v tem oziru poboljša ter zedini glede enotnih terminov. (Isto pa velja tudi za etnografijo; prim. izraz »folclore«, ki ga nekateri nazivljejo demologija, str. 221, in ki je nejasen, morda deloma celo nepotreben.) Ta terminologija pa bo morala vsekakor izražati tudi historični značaj etnologije, na katerega posebno močno opozore ravno taka dela kot je pričujoče, ki je prav zaradi svoje drugačne usmerjenosti tehten dokument.

R. Ložar.

V i d B a l e n o v i ć : *Etnologija* za višje razrede srednjih i sličnih škola. Zagreb 1940. Izdanje Naklade školskih knjiga i tiskarnica banovine Hrvatske, Str. 304 + 22 prilog.

V Hrvatski, kjer je zanimanje za vaško kulturo izredno razvito, je bila zadnji čas v več razredih srednjih šol uvedena etnologija z etnografijo. Da bi nadomestila ne najboljšo Erdeljanovićevo Etnologijo (v cirilici), je izšla pričujoča Etnologija. Dasi ni popolna, je vendar razveseljav pojav. Z definicija etnologije omogoča realno zvezo z domačo etnografijo: »Etnologija (narodoznanstvo ili kulturna antropologija) je znanost, koja proučava život svih naroda i traži općenite kulturne pojave i povjesni slijed njihovih oblika.« Splošna etnologija je obravnavana na 96 straneh in dobro ilustrirana. Najobsežnejši je tretji del: Pregled etnografije Hrvata s kratkim osvrtom na srpsku i slovensku (113—316). Slovenci smo zastopani v razvoju etnografije z Novicami, Slovenskim glasnikom, Valvasorjem, Miklošičem, Barletom, Navratilom in Murkom, kar je vsekakor prepovršno, saj niso omenjena niti etnografska glasila. Zelo dobro pa se bodo mogli Hrvatje poučiti o lastni ljudski kulturi (obilo slik!). Dodana je tudi bibliografija važnejših del ZNZO in lepa zbirka narodnega blaga (221—303). V prilogah so prikazane hiše, noše, tkanine, pirhi in preslice, kjer se je pa pri podpisih vrnilo nekaj stvarnih napak.

V. Novak.

Paolo Toschi, *Guida allo studio delle tradizioni popolari*. Roma 1941, Edizioni Italiane.

Pričujoči vodič k študiju etnografije je sicer namenjen italijanskim študentom te znanosti kakor tudi zbiralcem in ostalim etnografskim amaterjem, vendar pa vzbuja tudi naše zanimanje zaradi splošnih pogledov, zaradi prikaza tudi izvenitalijanske literature in končno zaradi danih navodil. Iz knjige spoznamo tudi stanje in stopnjo ital. etnografske znanosti. Govorijo Italija v tej panogi ni vodilna dežela; pač zaradi vmesnih dob, ko tozadevno udejstvovanje ni bilo pomembno; šele v zadnjem času naraščajoče zanimanje za ljudsko kulturo je prineslo nove sadove, izmed katerih moramo omeniti nekatere nove poglede (Vidossi) na te probleme, ki bodo morda tudi v drugih deželah našli odmev.

Avtor Paolo Toschi, univerzitetni profesor v Rimu, je s knjigo imel namen prikazati dosedanje udejstvovanje ter tako usmeriti študij na nova, doslej neraziskana polja. Knjiga po vsebini nekako razpade na dva dela. Prvi, splošni in teoretični del obsega prva štiri poglavja, med katerimi nas posebno zanimata drugo in četrto. Med splošnimi vprašanji omenja strokovno terminologijo in predvsem naziv znanosti sploh. Ker stopa ravno terminologija tudi pri nas vedno bolj v ospredje, ko si bomo morali v tem